

Regeringskansliet
Socialdepartementet
Ert dnr 2024/00978

Remissyttrande över betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Förvaltningsrätten lämnar, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på betänkandet.

5 kap. 1–7 §§ förslag till lag om brottsförebyggande åtgärder för unga

Bestämmelserna reglerar förutsättningarna för en handlingsplan och handlingsplanens innehåll samt giltighetstid. I betänkandet anges att det bör krävas att det finns en konkret risk för att barnet eller den unge ska begå brott av allvarligt slag och att det inte bör vara fråga om en ringa eller oklar risk. Enligt 3 § LVU ska vård beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en *påtaglig* risk att skadas genom bland annat brottslig verksamhet. Här ska det inte vara fråga om någon ringa risk för skada. Övergående eller mindre betydande risk för skada är inte tillräckligt för ingripande enligt LVU. Även om riskbedömningarna skiljer sig åt och riskbedömningen enligt den föreslagna lagen avser risken för att den unge begår brott är det utifrån betänkandet svårt att veta om det även i den föreslagna lagen avses att risken ska vara påtaglig eller ej. Detta bör förtydligas. Det bör även förtydligas om en handlingsplan kan beslutas om den unge redan har begått brott av allvarligt slag och det finns risk att den unge återigen kommer att begå brott av allvarligt slag.

Vad gäller brott av allvarligt slag avses enligt betänkandet sådan brottslighet som typiskt sett förekommer i kriminella nätverk. Enligt betänkandet handlar det ofta om brottslighet som riktar sig mot eller innebär fara för annans liv, hälsa eller personliga säkerhet men det kan även vara annan brottslighet såsom egendomsbrott, bedrägeri och människohandelsbrott. Det anges vidare att det är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet och att utgångspunkten är att det handlar om brott med minimistraff om minst två år eller brottslighet med samlat straffvärde om minst två år. Att det typiskt sett ska vara fråga om brottslighet som förekommer i kriminella nätverk framgår inte av den föreslagna bestämmelsen och det anges inte närmare i betänkandet vilka omständigheter i det enskilda fallet som avgör

om brottet ska anses som allvarligt eller ej. Förvaltningsrätten anser att det behöver förtydligas vilken brottslighet som avses.

I betänkandet anges att den föreslagna regleringen innebär att brottsförebyggande åtgärder formellt sett kan beslutas oberoende av om den unge och dennes vårdnadshavare samtycker till det (s. 454). Det anges vidare att parterna inte måste samtycka till det som ingår i en handlingsplan (s. 293). Att parterna inte behöver samtycka till handlingsplanens innehåll framgår dock inte av de föreslagna bestämmelserna. Förvaltningsrätten anser att detta bör framgå direkt av lagtexten. Vilka insatser och krav som kan ges och ställas utan samtycke utvecklas inte närmare i betänkandet. I den del behandlingsplanens innehåll ansluter till bestämmelserna i socialtjänstlagen får dock detta anses tillräckligt tydligt (förslag till 5 kap. 3 §). Detta eftersom det framgår av socialtjänstlagen vilka insatser som kan ges utan samtycke. Enligt förslag till 5 kap. 4 § får en handlingsplan emellertid även innehålla föreskrifter med krav i vissa avseenden. I denna del är det inte tydligt vilka krav som kan ställas och vilka krav som kan ställas utan samtycke. Det anges bland annat i 5 kap. 4 § 3 att en handlingsplan även får innehålla föreskrifter med krav gällande behandling eller vård. I författningskommentaren till den sistnämnda bestämmelsen anges som *exempel* sådan utredning eller behandling som socialnämnden eller hälso- och sjukvården bedömt att den unge är i behov av enligt socialtjänstlagen respektive hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). I allmänmotiveringen anges vidare att MUK till exempel kan besluta om att barnet eller den unge ska vara placerad utanför hemmet oaktat samtycke från de enskilda (s. 294). Förvaltningsrätten anser att det är tveksamt om det kan anses följa av de föreslagna bestämmelserna att MUK kan besluta om placering utanför hemmet utan samtycke. Förvaltningsrätten anser att det därför behöver tydliggöras vilka insatser och krav som kan ges och ställas utan samtycke och om en behandlingsplan tex. kan innehålla föreskrifter om vård utanför hemmet utan samtycke. Förvaltningsrätten saknar även en närmare analys om en ordning där MUK kan besluta om placering utanför hemmet utan samtycke säkerställer motsvarande rättssäkerhetsaspekter som en domstolsprövning vid t.ex. beredande av vård enligt LVU ger.

6 kap. 10 § förslag till lag om brottsförebyggande åtgärder för unga

Bestämmelsen reglerar rätten till offentligt biträde. I betänkandet anges att ett biträde ska kunna underlätta och bidra till att enskilda som berörs bättre förstår processen genom att utgöra ett professionellt och pedagogiskt stöd samt att ett offentligt biträde även kan bidra till att enskildas rättssäkerhet och rättigheter tillgodoses (s. 465). Förvaltningsrätten har ingen erinran mot förslaget men konstaterar att det i flera andra fall när det beslutas om insatser för enskilda saknas motsvarande rätt till offentligt biträde. Det saknas till exempel rätt till offentligt biträde om en enskild överklagar socialnämndens beslut enligt 22 § LVU om att den unge utan samtycke ska hålla regelbunden kontakt med en särskilt kvalificerad kontaktperson (se 39 § LVU). Det saknas även rätt till offentligt biträde vid överklagande av beslut om insatser som fattats utan vårdnadshavarens samtycke med stöd av 3 kap. 6 a § socialtjänstlagen (2001:453). Vad som motiverar denna skillnad i rätten till offentligt biträde framgår inte av betänkandet och frågan bör övervägas ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

9 kap. 1 § förslag till lag om brottsförebyggande åtgärder för unga

Bestämmelsen reglerar vilka beslut som får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I betänkandet anges att handlingsplanen i sin helhet ska kunna överklagas (s. 484). Med detta får det förstås som att beslutet om en handlingsplan och handlingsplanens innehåll ska kunna överklagas till domstol. Enligt förvaltningsrätten kan det sättas ifråga om inte hänvisningen i paragrafen till 5 kap. 1–6 §§ har blivit för vid. I 5 kap. 5 § regleras vad som särskilt ska beaktas vid beslut om åtgärder i en handlingsplan och hänvisningen till denna bestämmelse torde kunna utgå.

I mål enligt LVU beslutar förvaltningsrätten om den unge ska vårdas enligt LVU eller inte. Det är däremot socialnämnden som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas. Vissa av socialnämndens beslut kan dock överklagas till förvaltningsrätten, tex. beslut om var vården av den unge ska inledas eller beslut i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas. Vårdens närmare innehåll bestäms dock av socialnämnden. Enligt förvaltningsrätten kan det sättas ifråga om uppgiften att överpröva handlingsplanens närmare innehåll bör ligga inom ramen för en domstolsprövning. Domstolen torde till exempel ofta ha ett mycket begränsat underlag för att kunna bedöma om annan insats eller ett annat krav är mer lämpligt än det beslutade. Frågan om i vilken omfattning domstolen ska överpröva handlingsplanens innehåll bör därför övervägas ytterligare.

Handläggning i allmän förvaltningsdomstol

Enligt 6 kap. 1 § förslag till lag om brottsförebyggande åtgärder för unga ska ärenden hos MUK handläggas skyndsamt. Förvaltningsrätten noterar att motsvarande bestämmelse om handläggningen i domstol saknas och att det inte heller finns några närmare överväganden i denna del i betänkandet. Vad som ska gälla i domstol bör därför förtydligas. I betänkandet saknas även överväganden om nämndemäns medverkan vid domstolsprövningen.

Enligt 7 kap. 1 § förslag till lag om brottsförebyggande åtgärder för unga avgör MUK ärenden som regel efter muntlig handläggning i form av ett personligt möte. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse i betänkandet om att muntlig förhandling ska hållas i förvaltningsrätten och det finns inte heller några överväganden i denna del i betänkandet. Om det inte införs särskilda regler om muntlig förhandling i domstol kommer förvaltningsprocesslagens (1971:291) bestämmelser om muntlig förhandling att gälla vid överklagande till förvaltningsrätt. Vad som ska gälla i domstol och vilka överväganden som ska gälla ifråga om muntlig förhandling i domstol bör förtydligas.

Konsekvenser för förvaltningsdomstolarna

I betänkandet uppskattas kostnaden för förvaltningsrätternas hantering av överklaganden till 6–12 miljoner kronor och det anges att det varit svårt att bedöma de exakta kostnaderna. Utredningen har i sin kostnadsberäkning

utgått från den genomsnittliga styckkostnaden för ett mål i förvaltningsrätt under år 2023, det vill säga 9 883 kronor. Förvaltningsrätten vill framhålla att ett mål om överklagat beslut om handlingsplan kommer att innefatta skriftväxling med flera parter och att offentliga biträden kommer att vara förordnade. Det är troligt att muntlig förhandling och byte av offentligt biträde kommer att begäras i en del mål. Kostnader för tolk kan också förekomma. Med beaktande av detta bedömer förvaltningsrätten att styckkostnaden för ett mål om överklagat beslut om handlingsplan sannolikt är högre än den genomsnittliga styckkostnaden för ett mål i förvaltningsrätt. Domstolen anser därför att kostnaden för förvaltningsrätternas hantering av överklaganden bör övervägas ytterligare. Det framgår inte heller tydligt av betänkandet huruvida kostnadsökningarna bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar eller ej och domstolen önskar ett förtydligande i denna del. Förvaltningsrätten instämmer slutligen i utredningens bedömning om att det kan vara svårt att uppskatta antal nya mål i domstol. För att domstolarna ska garanteras nödvändiga medel finns det därför anledning att bevaka måltillströmningen.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Anna Maria Åslund Nilsson efter beredning av rådmannen Marcus Edelgård

Anna Maria Åslund Nilsson